

KADRO
YAYINLARI

“ÖZGÜN VE KOLAY ANLAŞILIR İÇERİĞİYLE”

CEZA HUKUKU

“KONU ANLATIMLI KİTAP”

KPSS A

9. BASKI

www.akadroegitim.com • www.akadroyayinlari.com

www.akdrue.com

AKADRO

Eğitim Kurumları

BAKIRKÖY

İletişim Adresi

Cevizlik Mahallesi İstanbul Cad.
Mor Sümbül Sokak No. 25
Bakırköy / İstanbul
Tel (Pbx): 0 (212) 542 30 00
E-mail: info@akadroegitim.com

İletişim ve Bilgi Hattımız : 0 (850) 346 46 40

www.akdrue.com | www.akadroegitim.com | www.akadroyayinlari.com

Grafik Tasarım

Sima HEDAYATI

ISBN

978-625-97647-1-9

Baskı

AKTİF KIRTASIYE MATBAACILIK YAYINCILIK BİLGİSAYAR HİZ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
DAVUTPAŞA MAH DAVUTPAŞA CAD NO: 141/A ESENLER / İSTANBUL

Bu eserin yayın hakkı A Kadro Özel Eğitim Hizmetleri Ticaret Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz kopya edilemez, çoğaltılamaz kısmen de olsa yayınlanamaz.

ÖNSÖZ

Ceza hukuku, kanun tarafından “suç” olarak nitelenen insan davranışları ile bu davranışların mukabilinde gene kanun tarafından belirlenen “yaptırımları” (cezalar ve güvenlik tedbirleri) inceleyen hukuk dalının adıdır. Ceza hukukunun en temel pozitif kaynağını Türk Ceza Kanunu’dur. 345 maddeden oluşan Kanun’un ilk 75 maddesi genel hükümlere; sonraki maddeleri ise özel hükümlere ayrılmıştır. Kanun, genel hükümler bölümünde ceza hukukunun kavramlarını, kurumlarını ve teorisini ortaya koyar. Sonrasındaki özel hükümler bölümünde ise yüzlerce madde boyunca suç denilen insan davranışını niteleyip mukabilindeki yaptırımları belirler.

KPSS sınavlarında ceza “özel hükümler” bölümünden soru sorulmamaktadır. “Genel Hükümler” bölümü ise sınav sorumluluğu noktasında önemlidir. 6 Ceza Hukuku sorusunun 3’ü ceza genel hükümlerden gelmektedir. Geri kalan 3 soru ise ceza muhakemesi hukukundan gelmektedir. Ceza muhakemesi hukuku ise ceza yargılamasının nasıl yapılacağı hususundaki kurallar ile bu sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini inceleyen hukuk dalının adıdır.

YAYIN KURULU

İÇİNDEKİLER

CEZA HUKUKU

CEZA HUKUKUNUN GENEL ESASLARI ————— » 06

SUÇ VE SUÇUN UNSURLARI ————— » 24

CEZA SORUMLULUĞUNU AZALTAN YA DA KALDIRAN NEDENLER ————— » 42

SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ ————— » 60

YAPTIRIMLAR ————— » 72

İÇİNDEKİLER

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

TEMEL KAVRAMLAR VE İLKELER	84
GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	86
HAKİMİN DAVAYA BAKAMAMASI VE REDDİ	92
DELİLLER	94
KORUMA TEDBİRLERİ	101
SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA	116
KANUN YOLLARI	131

CEZA HUKUKUNUN GENEL ESASLARI**1.Bölüm****A. CEZA HUKUKU NEDİR?**

Ceza hukuku, kanun tarafından "suç" olarak nitelenen insan davranışları ile bu davranışların mukabilinde gene kanun tarafından belirlenen "yaptırımları" (cezalar ve güvenlik tedbirleri) inceleyen hukuk dalının adıdır.

Sosyal bir varlık olan insanın varlığını devam ettirebilmesi, kişiliğini geliştirebilmesi toplumsal yaşam düzeni ile doğrudan ilgilidir. Toplumsal yaşam düzeninin sağlanması ve sürdürülebilmesi için bir takım kuralları varlığı zorunludur. Bu kurallar toplum düzeninde din, ahlak, görgü, gelenek ve hukuk kuralları olarak tezahür etmektedir. Ancak bu kurallardan sadece hukuk kurallarının ihlalinin yaptırımı maddi; diğerlerinin yaptırımları ise manevidir. Bir kuralın hukuk kuralı olarak düzenlenmesi toplumsal yaşam düzeni bakımından zorunlu ve toplumun geneli bakımından kabul edilmiş değerlere yönelik olmasına bağlıdır. Bu çerçevede toplumsal yaşam düzeni devlet tarafından koyulan hukuk kuralları ve bu kurallara aykırılıkların yaptırımıyla bağlanması suretiyle korunmaktadır.

Ceza hukuku bu kuralları en ağır ihlal eden haksızlıklarla ilgilenmekte ve bunlara ceza ve güvenlik tedbirleri tatbik etmektedir. Hukuk kurallarını koyan devlet, ceza hukuku yoluyla suç teşkil eden fiilleri önce belirler sonrasında ise bu suçları işleyenleri yaptırımı tabi tutar; cezalandırılır. Yani ceza hukuku devletin cezalandırma yetkisine dayanarak hukuk düzenini en ağır ihlal eden fiilleri hukuk düzeninin en ağır yaptırımlarını uygular. Dolayısıyla ceza hukuku, toplumsal yaşam düzeninin olmazsa olmaz değerlerini en etkin şekilde koruyan hukuk dalıdır.

Ceza hukuk düzenini ihlal eden haksızlıklarla ilgilenir ve temel görevi toplumsal yaşam düzeninin değerlerini korumaktır. Bu haksızlıkları suç olarak tanımlar ve bu suretle bireyle emir ve yasaklar koyar. Toplumun bireylere şayet bu emir ve yasalara uygun davranmazsa ceza hukuku yaptırımlarıyla karşılaşır. Böylelikle hem toplumsal düzenin değerlerinin ihlal edilmesinin önüne geçer, hem de buna rağmen bir ihlal söz konusu olursa bu ihlali cezalandırarak, cezalandırılan kişiyi ıslah eder, yeniden böyle bir haksızlığı işlemesinin önüne geçer. Örneğin, ceza hukuku, insan öldürme fiilini suç olarak düzenleyerek, bireylere "kimseyi öldürmeyin!" mesajını verir. Böylelikle toplum düzeninin en önemli değeri olan yaşam hakkını korumuş olur. Diğer yandan öldürme fiiline yönelik bir ceza yaptırımı öngörerek, böylesi bir fiilin işlenmesi hâlinde faili cezalandırır. Böylelikle, hem topluma bir mesaj verilmiş olur hem de bu ceza ile fiili işleyen hukuk düzenine aykırı bu davranış biçiminden vazgeçmesi ve yeniden bu düzene sorunsuz bir şekilde dâhil olması amaçlanır.

Ceza hukukunun düzenlediği suç tipleriyle, hukuksal değerlerin korunduğunu ifade etmiştir. Ceza hukuku, esasında koruduğu bu hukuki değerlere yönelik somut saldırılarla, yani haksızlık teşkil eden insan davranışlarıyla muhataptır. Dolayısıyla ceza hukukunun toplumsal düzenin korunmasında, soyut değil somut bir fonksiyon icra etmektedir. Diğer yandan, getirilen emir ve yasakların muhatapları insanlar olduğu için, bu davranış normlarını ihlal eden davranışları da ancak insanlar gerçekleştirebilir. Şu hâlde ceza hukuku, somut haksızlık teşkil eden ve bir insan tarafından gerçekleştirilen fiillerle ilgilenmektedir.

Ceza hukukunun amacına ve üstlendiği fonksiyona, 5237 sayılı TCK'nın 1. Maddesinde de yer verilmiştir. Buna göre; Ceza kanununun amacı;

- ▶ **kişi hak ve özgürlüklerini,**
- ▶ **kamu düzen ve güvenliğini,**
- ▶ **hukuk devletini,**
- ▶ **kamu sağlığını ve çevreyi,**
- ▶ **toplum barışını korumak,**
- ▶ **suç işlenmesini önlemektir.**

Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için, ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir. Ceza hukuku bu hukuki değerleri suç tanımlamaları yoluyla korumaktadır.

Suç, Ceza ve Güvenlik Tedbiri Kavramları

Suç kavramına ilişkin bir tanıma birçok ülkenin ceza kanununda olduğu gibi bizim ceza kanunumuzda da yer verilmiştir. Fakat ceza hukuku bakımından mühim olan suç kavramının tanımının ne olduğu değil, suç teşkil eden fiillerin nelerden ibaret olduğunun mevzuatta açıkça düzenlenmiş olmasıdır. Örneğin kasten öldürme, kasten yaralama, hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçların kanunda yer alması gerekli ve yeterlidir.

Suç, toplum düzeninin devamı ve temel hak ve özgürlüklerin korunması için gerekli hukuki değerlerin ihlali niteliğindeki haksızlık teşkil eden ve ceza hukuku yaptırımlarına tabi tutulan (cezalar ve güvenlik tedbirleri) insan davranışlarıdır. Suç teşkil eden fiil, bir hakkı ihlal ettiğinden haksızlık teşkil eder. Dolayısıyla her suç bir haksızlık teşkil eder. Ancak her haksızlık suç değildir. Nitekim hukuk düzeninde mevcut hakları ihlal eden tüm fiiller suç olarak düzenlenmemiş; bunlardan en ağır ihlalleri gündeme getiren ihlaller suç olarak düzenlenmiştir. Şu halde, hukuk düzenini ihlal etmesi yönüyle, haksızlık düzeyi en yüksek olan ve başkaca hukuk dalları ile yaptırıma tabi tutulması, o hakkın korunması için yeterli olmayan haksızlıklar suç olarak düzenlenmekte ve cezaya layık görülmektedir. Bu yönüyle ceza hukuku, hukuk düzeninde kendisine en son başvuru olan, yani son çare özelliği taşıyan, bununla beraber yaptırım olarak da kişilerin temel hak ve özgürlüklerine en ağır müdahaleleri içeren hukuk dalıdır.

Haksızlık teşkil eden fiilleri, farklı hukuk dalları farklı yaptırımlara tabi tutmaktadır. Ceza hukuku da suç teşkil eden haksızlıklara ceza hukuku yaptırımlarını tatbik etmektedir. Ceza hukuku yaptırımları ise, cezalar ve güvenlik tedbirleridir. Cezaların amacı kişinin işlediği suçla ihlal ettiği hukuki değerlerin bilincine vararak, toplumsal düzene yeniden uyum sağlaması ve yeniden bu ihlali bir kez daha gerçekleştirmesinin önüne geçilmesidir (cezanın özel önleme amacı). Diğer yandan verilen ceza ile toplumu oluşturan bireylere de önemli bir mesaj verilmekte ve böyle bir fiili gerçekleştirmelerinin sakıncalı olduğu ve yaptırımının ağır olduğu ifade edilmektedir (cezanın genel önleme amacı). Güvenlik tedbirleri ise, esasında toplumu suçtan ve suçludan korumaya yönelik olarak uygulanan yaptırımlardır.

Dolayısıyla hangi fiillerin suç teşkil ettiği, fiilin karşılığında ceza hukuku yaptırımı öngörülen kanuni düzenlemenin varlığı ile tespit edilebilir. Dolayısıyla, hangi fiillerin suç teşkil eden haksızlıklar olduğu meselesi esasında kanun koyucunun takdirindedir.

Suç ve Kabahat Ayırımı

2005 yılında yapılan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan önce 1.3.1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlükte idi. Bu kanun döneminde suçlar, cürümler ve kabahatler olmak üzere ikiye ayrılmış idi. Bu ayırım, fiilin karşılığında öngörülen yaptırımın türüne göre yapılmaktaydı. Kabahatler, cürümlere göre daha hafif nitelikte suçlar olarak kabul edildiğinden bunlara uygulanan yaptırımlar da cürümlere uygulanan yaptırımlardan daha hafifti.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kabahat ve cürüm ayırımını terk etmiş ve kabahatler bir suç türü olmaktan çıkarılmıştır. Bunun yanında ayrıca 5326 sayılı Kabahatler Kanunu düzenlenmiş ve kabahatler kendi genel hükümleri olan sistematik bir yapıya kavuşturulmuştur. Haksızlık içeriği itibarıyla daha hafif nitelikte olan kabahatlere artık idari yaptırımlar (idari para cezaları, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, diğer idari yaptırımlar) tatbik edilmektedir. Şu hâlde ceza hukuku yaptırımlarına layık haksızlıklar suç; idari yaptırımlara tabi tutulan haksızlıklar ise kabahat olarak nitelenmektedir (kapalı mekanda sigara içmek, dilencilik yapmak, kumar oynamak vs...).

B. CEZA HUKUKUNUN BÖLÜMLERİ

Ceza hukuku, üç ana bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; maddi ceza hukuku, ceza muhakemesi hukuku ve ceza infaz hukukudur.

Maddi ceza hukuku, hangi fiillerin suç teşkil ettiğini, suçun hangi unsurlardan teşekkül ettiğini, cezalandırmanın koşullarını, cezaların nelerden ibaret olduğunu ve bunlara ilişkin temel ilkeleri ele almaktadır. Maddi ceza hukukuna ilişkin temel mevzuat 5237 s. Türk Ceza Kanunu'dur. Maddi ceza hukuku, kendi içerisinde ceza hukuku genel hükümler ve ceza hukuku özel hükümler olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. 5237 s. TCK'da bu teorik ayırımı paralel olarak, "Genel Hükümler" (m.175) ve "Özel Hükümler" (m.76343) adlı iki kitaptan oluşmaktadır.

TCK'nın genel hükümler kitabı, özel hükümler başlığı altında düzenlenen ve suç teşkil eden fiillere yönelik olarak uygulanacak esaslara yer verilmiştir. TCK'nın genel hükümleri, aynı zamanda başka kanunlarda yer alan ve ceza içeren fiillere yönelik hükümlere ilişkin olarak da uygulanmaktadır (TCK m.5). TCK'nın "Genel Hükümler" kitabında, ceza hukukuna ilişkin genel ilkelere, ceza hukukunun uygulama alanına ve bununla bağlantılı olarak milletlerarası ceza hukuku prensiplerine, suç teorisi kapsamında; suçun unsurlarına, cezalandırmanın koşullarına, suç teşkil eden fiillere teşebbüs hâline, suçun iştirak hâlinde işlenmesinde, bir fiil ile bağlantılı birden fazla kanun hükmünün ihlali hâlinde uygulanacak esaslara (içtima kuralları), yaptırım teorisi kapsamında; ceza hukuku yaptırımları olan cezalar ve güvenlik tedbirlerine, cezaların belirlemesi ve bireyselleştirilmesine ilişkin esaslara, dava ve cezanın düşme hâllerine ve son olarak şikâyet ve önödemeye yer verilmiştir.

TCK'nın "Özel Hükümler" kitabında ise, genel olarak suç teşkil eden fiillere ve bunlara ilişkin yaptırımlara yer verilmiştir. Örneğin kasten öldürme (m.81), kasten yaralama (m.86), cinsel saldırı (Elbette hukukumuzda yer alan tüm suçlar burada düzenlenmiş değildir. TCK'nın dışında birçok özel kanunda, kanunun konusuna ilişkin suç ve cezalara yer verilmiştir. Bankacılık Kanunu m.150 vd., Türk Ticaret Kanunu m.62'de düzenlenen haksız rekabet suçları, Basın Kanunu'nda düzenlenen suçlar (m.15 vd.) örnek olarak zikredilebilir.

Ceza Hukuku başlığı ile size anlatılan bu derste, esas itibarıyla "Ceza Hukuku Genel Hükümler" kısmına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Şekli ceza hukuku olarak da adlandırılan ceza muhakemesi hukuku, suç şüphesinin öğrenilmesinin ardından, gerçekte suç teşkil eden bir fiilin var olup olmadığını, suçun kimin tarafından ve ne şekilde gerçekleştirildiğini araştıran ve buna ilişkin muhakemeyi yürüten ceza hukuku dalıdır. Ceza muhakemesi, aynı zamanda muhakemenin taraflarının adil bir yargılamanın yürütülmesi için sahip olması gereken hak ve yetkilerini de düzenlemektedir. Ceza muhakemesi hukuku genel olarak soruşturma ve kovuşturma aşamalarında oluşur. Yargılamanın, iddia (cumhuriyet savcılığı), savunma makamı (şüpheli/sanık ve müdafii) ve yargılama makamı olmak üzere üç tarafı bulunmaktadır. Suçun mağduru ya da suçtan zarar görenler yargılamaya ancak katılan sıfatıyla takip ederler ve yargılama esas itibarıyla kamu davasıdır. Yakalama, gözaltı, tutuklama, aramael koyma, telefon dinleme gibi tedbirler bu sürecin yürütülmesine ilişkin enstrümanlardır.

Ceza infaz hukuku ise ceza muhakemesi neticesinde sanığın bir yaptırıma mahkûm edilmesi hâlinde, bu yaptırımların nasıl infaz edileceğine ilişkin kuralları ihtiva eder. Hapis cezalarının hangi tip infaz kurumunda infaz edileceği, infazın ne zaman başlayacağı, ne zaman biteceği, koşullu salıverme gibi konular ele alınmaktadır.

C. CEZA HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Ceza hukukunun kaynakları doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayırımın temeli, bu kaynakların somut olayda doğrudan uygulanabilir olup olmamasına dayanır. Somut olayda doğrudan kaynaklar doğrudan uygulanırken, dolaylı kaynaklar doğrudan uygulanan kaynakları destekleyen, onların yorumlanmasına ve anlaşılmasına yardımcı olan kaynaklardır.

1. Anayasa

Ceza hukukunun ilk ve en önemli kaynağı Anayasa'dır. Anayasa'da ceza hukukuna ilişkin çok sayıda hüküm vardır. En temel hükümler, "suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlığı altında Anayasa'nın madde 38. düzenlemesinde ifadesini bulmuştur:

Hiç kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.

Ceza sorumluluğu şahsidir.

Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.

Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. (Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.)

Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez.

2. Türk Ceza Kanunu (TCK)

2005 yılında yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, ceza hukukunun en temel kaynağıdır. 345 maddeden oluşan Kanun'un ilk 75 maddesi genel hükümlere; sonraki maddeleri ise özel hükümlere ayrılmıştır. Kanun, genel hükümler bölümünde ceza hukukunun kavramlarını, kurumlarını ve teorisini ortaya koyar. Sonrasındaki özel hükümler bölümünde ise yüzlerce madde boyunca suç denilen insan davranışını niteleyip mukabilindeki yaptırımları belirler.

TCK ile Özel Ceza Kanunları Arasındaki İlişki: TCK, genel bir ceza kanunudur. Oysa hukukumuzdaki suç ve cezalar içeren tek kanun TCK değildir. Bunun dışında özel nitelikli diyebileceğimiz kimi kanunlarda da (Terörle Mücadele Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Kaçakçılık Kanunu, Bireysel Emeklilik Kanunu v.b...) suç ve cezalar nitelenmiştir. TCK'nın ilk 75 maddesinde ifadesini bulan genel hükümler, özel nitelikli ceza kanunları için de geçerlidir ve aynen uygulanır. Örneğin, bireysel emeklilik kanunu ilgili maddesinde kanuna aykırı emeklilik sözleşmesi yapmayı suç olarak nitelemiştir. Kuşkusuz bu kanunun uygulama çerçevesini de TCK oluşturacaktır.

3. Uluslararası Antlaşmalar

Anayasa Madde 90 düzenlemesi gereği temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşmeler, öncelikli bir uygulama alanına sahiptir. Aynı konuda kanun ile temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşme hükümleri arasında çatışma çıktığı durumlarda uluslararası sözleşme hükümleri uygulanmak zorundadır.

4. Dolaylı Kaynaklar

Ceza hukukunun dolaylı kaynakları, hukuk uygulayıcıları bakımından doğrudan kaynakların yorumlanmasında ve anlaşılmasında kendilerine başvurulmuş kaynaklardır. Bu kaynaklara başvurmak zorunlu olmadığı gibi bu kaynaklar bağlayıcı da değildir. Ceza hukukunun dolaylı kaynakları, mahkeme içtihatları ve doktrindir. Bundan başka örf ve adet hukuku da suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmemek suretiyle ceza hukukunun yardımcı kaynakları arasında yer almaktadır.

Mahkeme içtihatları, ceza mahkemelerinin verdiği kararları ifade etmektedir. Ancak yüksek mahkemelerin verdiği kararlar, yani ceza muhakemesi bakımından Yargıtay Ceza Dairelerinin veya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun verdiği kararlar yerleşik içtihatın gelişimi bakımından daha önemlidir. Yine başka yüksek mahkemelerin verdiği kararlar da (örneğin Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi gibi) yardımcı kaynak niteliğindedir.

Doktrin ise, bilimsel görüşleri ifade etmektedir. Hukuk uygulayıcıları, somut olaya ilişkin kaleme alınmış makale, monografi, kitap, tez gibi bilimsel çalışmalarda zikredilen görüşlerden yararlanarak ceza hukukunun doğrudan kaynaklarını yorumlayabilir. Örneğin, birçok Ceza Genel Kurulu Kararında doktrin görüşlerine yer verilerek somut olay çözüme kavuşturulmaktadır.

D. CEZA KANUNUNDA YER ALAN TANIMLAR

Ceza kanunlarının uygulanmasında;

a) Vatandaş deyiminden; fiili işlediği sırada Türk vatandaşı olan kişi,

b) Çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi,

c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

d) Yargı görevi yapan deyiminden; yüksek mahkemeler, adli ve idari mahkemeler üye ve hakimleri ile Cumhuriyet savcısı ve avukatlar, (1)

e) Gece vakti deyiminden; güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvel kadar devam eden zaman süresi,

f) Silah deyiminden;

- ▶ Ateşli silahlar,
- ▶ Patlayıcı maddeler,
- ▶ Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet,
- ▶ Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler,
- ▶ Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler,

g) Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar,

h) İtiyadi suçlu deyiminden; kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi,

i) Suçu meslek edinen kişi deyiminden; kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya alışmış kişi,

j) Örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi,

Anlaşılır.

E. CEZA HUKUKUNUN GENEL İLKELERİ

1. Kanunilik İlkesi

Kanunilik ilkesi, suç ve cezanın ancak kanunla konulabilir olmasını ifade eder. Bu ilkenin her birisi oldukça önemli bazı alt ilkeleri vardır:

a. İdarenin Düzenleyici İşlemleri ile Suç ve Ceza Yaratılmaması

İdare tüzük, yönetmelik gibi işlemlerle suç oluşturamaz ve ceza veremez. İdarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza konulamaz. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanun ile konulur.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile temel haklar, kişi hak ve ödevleri ve siyasal hak ve ödevler konusunda düzenleme yapılamaz. Suç ve ceza koymak, temel haklar ve kişi hak ve ödevleri bölümünde yer alan bir konudur. **Bu sebeple Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile suç ve ceza konulamaz.**

Kanunilik ilkesi Anayasa'nın m. 90 düzenlemesi nedeni ile uluslararası sözleşmeler ile suç ve ceza konulmasına engel teşkil etmez.

b. Suçta ve Cezada "Belirlilik", Açıklık

Bir eylemden dolayı herhangi bir kimsenin cezalandırılabilmesi için o eylemin açık ve seçik bir biçimde yasada suç olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Hangi eylemin suç olduğu açık bir biçimde yasada yazmalıdır.

Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz.

c. Aleyhe Kanunun Geçmişe Yürütülmesi Yasağı

Kişinin suç sayılan eyleminden sonra yürürlüğe giren ve durumunu ağırlaştırılan yasalar aleyhe yasadır.

Eylemin işlenmesinden sonra yürürlüğe giren yasa failin durumunu önceki yasaya göre daha da ağırlaştırıyorsa yani failin aleyhine ise fail hakkında sonradan yürürlüğe giren yasa hükümleri uygulanamaz.

TCK'nın 7. Maddesine göre: " İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz.

İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolünmüşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar."

d. Kıyas Yasağı

Kıyas bir hukuk boşluğunun benzer kuralları yardımıyla doldurulmasıdır. Ceza hukuku açısından açıkça suç olarak düzenlenmeyen bir eylemin suç olarak düzenlenmiş başka bir eyleme benzetilerek cezalandırılması ya da failin ceza sorumluluğu ile ilgili kurallarda boşluk bulunması halinde benzer kurallardan yararlanılması kıyastır.

Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında KIYAS YAPILAMAZ.

Suç ve ceza içeren hükümler kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz. Bu sebeple suç ve ceza içeren hükümlerin uygulanmasında ve yorumlanmasında kıyas mutlak olarak yasaktır.

2. Kusursuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi

Fail, suç oluşturan bir eylemini gerçekleştirmesinde kusuru olmadıkça, ceza yaptırımına maruz kalmaz. Kusur; bir eylemin isnad kabiliyeti bulunan bir kimse tarafından bilerek ve isteyerek ya da en azından bilerek yapılmasıdır.

Bilmeden ya da istemeden yapılan bir hareketten dolayı kimse cezalandırılmaz. Yani, Kusursuz bir fiilden dolayı kimse cezalandırılmaz.

3. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği İlkesi

Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Ceza sorumluluğu kişiseldir ve hiç kimse bir başkasının işlemiş olduğu fiil nedeniyle sorumlu tutulamaz.

Bunun anlamı, her koyun kendi bacağından asılır...

Suç ancak gerçek kişi tarafından işlenebilir. Bu yüzden Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Tüzel kişilere ceza verilemez.

Tüzel kişiler hakkında eşya müsaderesi, kazanç müsaderesi ve verilmiş bir iznin iptali gibi güvenlik tedbirlerine müracaat edilebilir.

İdare hukukunda bazen idare kusurlu olmasa bile sorumludur (kusursuz/objektif sorumluluk) Fakat ceza hukukunda kusursuz sorumluluk olmaz.

4. Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik İlkesi

Suç işleyen kişi hakkında işlenen eylemin ağırlığı ile orantılı olarak ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilmesi "adalet" ilkesidir. Ceza yasasının uygulanmasında kişiler arasında din, dil, ırk ya da sair her hangi bir sebeple ayırım yapılmaması ise "eşitlik" ilkesidir.

5. İnsan Haysiyetinin Korunması İlkesi

6. Çifte yargılanma yasağı (Tek fiile Tek Ceza İlkesi)

Failin işlemiş olduğu bir fiil nedeniyle tek bir ceza verilmesi, bir suçta bir ceza şeklinde formüle edilen ilkedir. Bu ilke uyarınca yargılama yapılarak hüküm verilen bir konu hakkında yeniden yargılama yapılamaması gerekir. Hiç kimse aynı suç, aynı fiil nedeniyle ikinci kez yargılanamaz.

Bu ilkenin yurt dışında işlenen suçlarla ilgili istisnaları vardır. Uluslararası suçlarda bu ilkeye geçerlilik tanınmamıştır. Bazı suçlarda kişi yurt dışında yargılansa ve hakkında hüküm verilse dahi istisnaen Türkiye'de tekrar yargılanabilir. Ancak, bu durumda yurtdışında aldığı ceza sebebiyle hürriyetinden yoksun kaldığı süre, Türkiye'de alacağı cezadan mahsup edilecektir.

F. TÜRK CEZA KANUNUNUN UYGULAMA ALANI

I. ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

Kural: Kişi suç işlediğinde yürürlükte olan yasanın DERHAL uygulanmasıdır.

Kişinin hareketi gerçekleştirdiği anda yürürlükteki yasa hükümlerine göre eylem suç teşkil etmiyorsa kişiye ceza verilmaz. Sonradan çıkan bir kanun kişinin eylemini suç yapsa daha bu durum kişinin aleyhine olduğu için kişi hakkında uygulanamaz. (Aleyhe Kanunun geçmişe yürümesi yasağı)

İstisna: Suç işledikten sonra yürürlüğe giren yasa hükümleri failin lehine ise yasa geçmişe yürür ve fail bu hükümlerden yararlanır.

LEHE OLAN YASA NASIL BELİRLENİR:

- ▶ Bir eylemi suç olmaktan çıkaran yasa lehedir (Örneğin yasa kullanma hırsızlığını suç olmaktan çıkarırsa bu failin lehinedir)
- ▶ Suçun oluşmasına ek koşullar bağlayarak zorlaştıran yasa lehedir. (Örn. Suçu özel kast ile işlenebilir hale getiren, ya da yargılama için bir makamdan izin alınması şartını getiren yasa lehedir.)
- ▶ Resen kovuşturulan suçu Takibi Şikayete Bağlı Hale getiren yasa lehedir.

- ▶ Zamaşımı süresini kısaltan yasa lehedir.
- ▶ Yaptırım olarak adli para cezası öngören yasa lehedir. (İlk yasa hapis cezası sonradan yürürlüğe giren yasa sadece adli para cezası öngörüyorsa lehedir.)
- ▶ Tür ve miktar olarak daha az ceza öngören yasa lehedir. (Süreli hapis cezası öngören yasa müebbet hapis cezasına göre lehedir. Yine müebbet hapis cezası öngören yasa ağırlaştırılmış müebbet cezası öngören yasaya göre lehedir.)
- ▶ Her iki yasa da sabit ceza öngörüyorsa daha az ceza öngören yasa lehedir. Örneğin, ilk yasa 3 yıl hapis cezası öngörüyor sonraki yasa da 2 yıl öngörüyorsa sonradan yürürlüğe giren yasa lehedir.
- ▶ Her iki yasada aralıklı (hakime takdir yetkisi tanıyan) bir ceza öngörmüş ise üç ihtimal vardır:

1. Üst sınırlar aynı fakat alt sınırlar farklı ise; alt sınırı daha az olan yasa lehedir. Örneğin İlk yasa 2 yıldan 5 yıla hapis cezası öngörmekte iken sonradan yürürlüğe giren yasa 1 yıldan 5 yıla hapis cezası öngörüyorsa ikinci yasa lehedir, çünkü alt sınırı daha azdır.

2. Alt sınırları aynı fakat üst sınırları farklı ise; üst sınırı daha az olan yasa lehedir. Örneğin ilk yasa 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası öngörmekte iken sonradan yürürlüğe giren yasa 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezası öngörüyor ise sonradana yürürlüğe giren yasa üst sınır olarak daha az hapis cezası öngördüğü için lehedir.

3. Alt ve üst sınırlar farklı ise; önceki ve sonraki yasa bir bütün halinde olaya AYRI AYRI uygulanarak lehe olan yasa tespit edilmeye çalışılır. Bu şekilde lehe olan yasa tespit edilip o yasa olaya uygulanır. Bir yasanın sadece lehe olan hükümleri olaya uygulanamaz.

İnfaz Rejimine ve Güvenlik Tedbirlerine İlişkin Yasaların Zaman Bakımından Uygulanması:

İnfaz rejimine ilişkin yasalar kural olarak, failin lehine ya da aleyhine olup olmadığına bakılmaksızın hemen uygulanır (derhal uygulama ilkesi). Örneğin mahkumlara günde 3 saat kitap okuma şartı getiren bir infaz yasası mahkumların aleyhine bile olsa derhal uygulanır.

Ancak üç halde hükümlünün aleyhine hükümler içeren yasa uygulanmaz:

- Hapis Cezasının Ertelenmesi
- Koşullu Salıverme.
- Tekerrür.

Bu haller İnfaz Kanunu uyarınca hükümlünün kişi özgürlüğünü doğrudan etkileyen (cezanın infaz süresini veya şartlarını artıran/azaltan) derhal uygulama ilkesinin istisnalarıdır. Bu durumlarda ancak failin lehine ise yasa hükümleri uygulanabilir. Aleyhine ise uygulanamaz. Aleyhe kanun geçmişe yürümez yasağı bu hallerde geçerlidir.

Güvenlik tedbirlerinde;

TEKERRÜR HARİÇ (tekerrür de cezanın infazını etkiler) derhal uygulama ilkesi geçerlidir. Zaman bakımından uygulamada, güvenlik tedbirleri ile infaz hukuku kuralları aynı kurallara (derhal uygulama ilkesi) tabidir.

Geçici ve Süreli Kanunların Zaman Bakımından Uygulanması:

Geçici ceza yasaları, belli dönemlerde yürürlükte olan ceza yasalarıdır. OHAL yasaları süreli ceza yasalarıdır.

Süreli ceza yasaları ise yürürlükte kalacakları zaman açıkça düzenlenmiş olan yasalarıdır.

Geçici ve süreli yasalar bakımından ileriye yürüme ilkesi geçerlidir. Yani yasaların geçerli olduğu dönem içerisinde suç işleyen fail; yasanın yürürlükte olduğu süre geçtikten sonra da yine geçici ve süreli yasa hükümlerine göre yargılanacaktır.

Geçici ve süreli yasalar bakımından sadece ZAMANAŞIMI hükümlerinde LEHE KANUN geçmişe yürür. Zamanaşımı dışında geçici ve süreli ceza yasalarında lehe kanunun geçmişe yürümesi kabul edilmemiştir.

Ceza Muhakemesi Yasalarının Zaman Bakımından Uygulanması:

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa göre; Ceza Muhakemesi ve güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar failin lehine veya aleyhine olup olmadığına bakılmaksızın DERHAL UYGULANIR.

SUÇUN İŞLENDİĞİ ZAMANIN BELİRLENMESİ:

- Ani suçlarda hareketin yapıldığı an,
- Kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği an,
- Zincirleme suçlarda son suçun işlendiği an,
- Teşebbüs halinde kalan suçlarda son icra hareketinin yapıldığı an,
- Sırf ihmal veya ihmal suretiyle icra suçlarında harekette bulunulması gerekip de bulunulmadığı anda işlenmiş kabul edilir.

II. YER BAKIMINDAN UYGULAMA

SUÇUN İŞLENDİĞİ YERİN BELİRLENMESİ

- ▶ Teşebbüs aşamasında kalmış suçlarda son icra hareketinin yapıldığı yerde,
- ▶ Kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği yerde,
- ▶ Zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yerde,
- ▶ İhmalî suçlarda, hareketin yapılmasının gerekip de harekette bulunulmayan yerde,
- ▶ İştirak halinde işlenen suçlarda fail veya müşterek faillerden en az birinin Türkiye’de olması halinde Türkiye’de
- ▶ Transit suçlarda, transit ülkelerden en az birinin Türkiye olması halinde Türkiye’de,
- ▶ Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi hâlinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır. (TCK md.8)

TCK’NIN YER BAKIMINDAN UYGULANMASINA İLİŞKİN İLKELER

1. MÜLKİLİK İLKESİ

Failin veya mağdurun vatandaşlığına bakılmaksızın suç nerede işlenmiş ise o ülkenin ceza kanunlarının uygulanmasını ifade eder. TCK esas olarak bu sistemi kabul etmiştir.

- ▶ Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır.
- ▶ Suç;
 - Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,
 - Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,
 - Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,
 - Türkiye’nin kıt’a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı,İşlendiğinde Türkiye’de işlenmiş sayılır.

DİKKAT: Türk savaş gemisi veya uçağı nerede olursa olsun o gemi veya uçak Türkiye toprağı sayılır. Ancak sivil gemi veya uçak uluslararası hava sahasında veya açık denizlerde ise Türkiye toprağı sayılır; yabancı devlet sınırları içerisinde ise Türkiye toprağı sayılmaz.

DİKKAT: Konsolosluk binalarında işlenen suçlar yabancı ülkede işlenen suç niteliğindedir. Uluslararası Anlaşmalar ile kabul edilen muafiyet diploması temsilcileri ve maiyetleri hakkındadır.

DİKKAT: Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye'de yeniden yargılanır.

2. ŞAHSİLİK İLKESİ

Şahsilik sistemine göre suç nerede işlenirse işlensin devletin ceza yasaları vatandaşını izler. Çifte vatandaşlık durumunda da bu ilke uygulanabilmektedir.

A. Faile Göre Şahsilik İlkesi

Vatandaş tarafından işlenen suçlar

Failin işlemiş olduğu suçtan ötürü failin vatandaşı olduğu ülkenin ceza kanunları uyarınca cezalandırılmasıdır. Bu sistemde bir Türk Vatandaşının yurt dışında işlediği bir suçtan dolayı TÜRKİYE de yargılanması için:

- ▶ Fail suçu işlediği sırada Türk vatandaşı olmalı
- ▶ Fail Türk Vatandaşı Türkiye'de bulunmalı
- ▶ Suç yabancı ülkede işlenmiş olmalı
- ▶ Suç TCK md. 13 dışında bir suç olmalı
- ▶ Suç Türkiye'de kovuşturulabilir bir suç olmalı
- ▶ Suç Türk yasalarına göre hapis cezasını gerektiren bir suç olmalı (tek başına veya seçimlik olarak Adli Para cezası gerektiren suç olmamalı)
- ▶ Bu fiilden dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olmamalı
- ▶ Türk Kanunlarına göre aşağı sınırı 1 yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suç olmalı.
- ▶ Suç 1 yıldan aşağı hapis gerektiriyor ise yargılama için zarar görenin veya yabancı devletin şikayetçi olması gerekir. Zarar gören ülkenin veya zarar gören mağdurun fail Türkiye ye girdikten sonra 6 Ay içinde şikayetçi olması gerekmektedir.
- ▶ Mağdur yabancı ise fiilin gerçekleştiği ülke yasalarına göre de o fiil suç olarak kabul edilmelidir.
- ▶ Fail Türk Vatandaşının işlemiş olduğu suça ilişkin olarak yabancı ülke ceza kanununda hem hapis cezası hem de adli para cezası seçimlik olarak uygulanıyor ise mağdurun şikayeti olsa bile suç SORUŞTURULMAZ.

Görev suçları

Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hüküm verilmiş olsa bile TÜRKİYEDE YENİDEN YARGILANIR. (Yurt dışında hüküm verilmiş ve ceza almış ise çekmiş olduğu ceza TÜRKİYE de verilen cezadan düşülür)

Mağdura Göre Şahsilik İlkesi

Suçtan zarar gören mağdurun vatandaşı olduğu devletin ceza kanunlarının uygulandığı sistemdir.

Türk Ceza Kanuna göre:

1. Türkiye nin zararına,
2. Türk Vatandaşı zararına,
3. Türk Kanunlarına göre kurulmuş ÖZEL HUKUK TÜZEL KİŞİSİNE karşı

suç işlenmiş ise mağdura göre şahsilik sistemi uyarınca Türkiye de yargılama yapılabilir.

Mağdura göre şahsilik sistemi uyarınca yargılama yapılabilmesi için:

- ▶ Fail fiili işlediği sırada yabancı olmalı
- ▶ Fail Türkiye’de bulunmalı
- ▶ Mağdur Türkiye Devleti, Türk Yasalarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi ya da TC vatandaşı olmalıdır.
- ▶ Mağdur Türk Vatandaşı ya da özel hukuk tüzel kişisi aleyhine işlenmiş ise Yabancı ülkede hüküm verilmemiş olmalı
- ▶ Suç TCK md. 13 dışında bir suç olmalı
- ▶ Türk Kanunlarına göre aşağı sınırı 1 yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suç olmalı.
- ▶ Mağdur Türkiye devleti ise ADALET BAKINININ TALEBİ,
- ▶ Suç Türk Vatandaşı ya da özel hukuk tüzel kişisi aleyhine işlenmiş ise bu kimselerin ŞİKAYETİ olmalıdır.

Türkiye zararına işlenmiş bir suçta yabancı ülkede yargılama yapılsa ve hüküm verilse bile Türkiye de ADALET BAKANININ talebi üzerine yeniden yargılanabilir. Yurt dışında almış olduğu ceza Türkiye de verilecek cezadan mahsup edilir.

Ancak suç Türk Vatandaşına karşı ya da Türk Özel Hukuk Tüzel Kişisine karşı işlenmiş ise bu halde yurt dışında yargılama yapılmış ve hüküm verilmiş ise (13. maddede yer alan suçlar dışında) Türkiye de yeniden Yargılama YAPILAMAZ

3. KORUMA İLKESİ

Failin vatandaş ya da yabancı olup olmadığına bakılmaksızın devlet varlığına yönelik bir suçun yurt dışında işlenmesi halinde bu suçun mağdur devletin kendisi tarafından cezalandırılmasına imkan tanıyan sistemdir.

Vatandaş veya yabancı tarafından, TCK' da belirlenen bazı suçların yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır. Failin uyrukluğu önemli değildir. Önemli olan suç kanunda yazılı katalog suçlardan biri olsun ve suç yabancı ülkede işlenmiş olsun.

Bu suçlar dolayısıyla yabancı bir ülkede mahkûmiyet veya beraat kararı verilmiş olsa bile, Adalet Bakanının talebi üzerine Türkiye'de yargılama yapılır.

4 EVRENSELLİK İLKESİ

Dünyanın neresinde olur ise olsun, hiçbir suçun cezasız kalmaması amacıyla kabul edilen sistemdir. Yurtdışında yabancı tarafından yabancıya karşı işlenen bazı suçlara Türk kanunlarının uygulanması mümkündür

Uygulanma şartları:

- ▶ Fail ve mağdur yabancı olmalıdır.
- ▶ Türk kanunlarına göre suçun cezasının aşağı sınırı en az 3 yıl hapis olmalıdır.
- ▶ Adalet Bakanının talebi olmalıdır.
- ▶ Fail yabancı ülkeye geri verilememiş olmalıdır.
- ▶ Fail Türkiye'de bulunmalıdır.

Bu kuralın anlamı, "suçluyu geri ver ya da kendin yargıla" demektir.

Yabancı kanunun göz önünde bulundurulması: Türkiye'nin egemenlik alanı dışında işlenen suçlar dolayısıyla Türkiye'de yargılama yapılırken, Türk kanununa göre verilecek olan ceza, suçun işlendiği ülke kanununda öngörülen cezanın üst sınırından fazla olamaz. Bu kural faile göre şahsilik ve evrensellik ilkelerinin uygulandığı durumlarda geçerli olabilir. Ülkesellik, mağdura göre şahsilik ve koruma ilkesinin uygulandığı hallerde ise bu hüküm uygulanmaz.

Cezadan mahsup: Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir.